

УДК 330.364

МЕХАНІЗМ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ РАННЬОГО ВИЯВЛЕННЯ ТА ПОДОЛАННЯ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Гудзь Т.П., к.е.н.

Полтавський університет споживчої кооперації України

У статті викладений управлінський аспект системи раннього виявлення та подолання фінансової кризи підприємств.

The managerial aspect of the system of early reaction and financial crisis prevention at enterprises.

Ключові слова: система, механізм впровадження, фінансова криза.

Актуальність проблеми. Сучасний розвиток економічних відносин у суспільстві ставить якісно нові вимоги до наукових розробок в цілому і, зокрема, у сфері антикризового управління. Фінансово-економічне оздоровлення підприємства має розпочинатися із попередження кризових процесів. Це вимагає запровадження ефективних антикризових механізмів, методологічна база яких відповідала б сучасним економіко-правовим вимогам. Зокрема, науково-практичною розробкою, спрямованою на комплексне вирішення завдань антикризового управління, є система раннього виявлення та подолання фінансової кризи. Вона розглядає розвиток фінансової кризи та її локалізацію як цілісний процес, який є самостійним об'єктом управління

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. В науковій економічній літературі досить широко висвітлюються загальні проблеми управління фінансами підприємства і, зокрема, їх аналізу та планування. Проте серед розроблених наукових теорій найменш вивченими є процедури формування стратегії виживання підприємств, метою якої є збереження власного капіталу. Так, в загальній системі антикризового управління недостатньо чітко визначена роль механізму запобігання виникненню і розвитку кризових процесів.

Наукова дискусія, розвинута у сфері поглядів на структуру процесу

антикризового управління, показала, що послідовність антикризового впливу взагалі не формалізується [1; 4]. Тільки з логічно викладеного матеріалу можна зробити необхідні висновки стосовно причинно-наслідкових зв'язків, які існують між окремими блоками антикризового управління. Прикладом концептуальних моделей процесу антикризового управління є роботи Бланка І.О. та Лігоненко Л.О. [2, с. 473-523; 3]. Система раннього виявлення та подолання фінансової кризи як цілісне і складне поняття антикризового управління має концептуальний зв'язок із класичною моделлю санації, запропонованою О.О. Терещенком [4, с.28]. Проте питання розробки механізму впровадження системи раннього виявлення та подолання фінансової кризи на підприємстві носить дискусійний характер.

Мета роботи полягає у розробці механізму впровадження системи раннього виявлення та подолання фінансової кризи на підприємстві для забезпечення її практичної реалізації. Основним принципом його вироблення є необхідність забезпечення оперативного монтування в загальний цикл управління системи для вирішення проблеми передбачення кризової ситуації та пошуку оптимального варіанта виходу з неї.

Виклад основного матеріалу дослідження. Механізм впровадження системи раннього виявлення та подолання фінансової кризи (далі – СРВПФК) має організаційну та функціональну складову. Перша пов'язана із визначенням місця системи в загальній структурі управління, безпосередніх виконавців та розподілом функцій між ними. Алгоритм роботи СРВПФК передбачає такі блоки заходів: підготовчий – формування інформаційної бази; аналітичний – обробка масиву даних; управлінський – обґрунтування прийняття рішень, їх реалізація; заключний – перевірка ефективності антикризових заходів і дієвості функціонування системи (рис. 1). Адаптація системи раннього виявлення та подолання фінансової кризи на підприємстві не вимагає структурної перебудови його управління. При наявності налагодженого контролінгу вона може реалізовувати контроль за кризовими процесами як одну з його функцій.

В цілому для впровадження на підприємстві системи раннього виявлення та подолання фінансової кризи необхідно створити робочу групу спеціалістів по формуванню антикризової програми як постійно діючий консультативний орган при апараті управління. Оптимальним його

складом є поєднання власних кадрів, що мають категоріальне розуміння специфіки роботи підприємства зі спеціалістами, залученими зі сторони, які мають профільну санаційну кваліфікацію та володіють методологією ефективного вирішення проблем в умовах кризи та невизначеності.

Рис. 1. Алгоритм послідовних дій системи раннього виявлення та подолання фінансової кризи на підприємстві

У кількісно-професійному складі консультаційного органу доцільним є поєднання досвіду фінансиста, двох спеціалістів з маркетингових та виробничих питань та одного фахівця з проблем антикризового управління, які братимуть участь у виробленні антикризової програми. За необхідності та наявних можливостей підприємства склад консультаційного органу може бути розширений. З одного боку, це підвищить витрати на

оплату праці залучених до роботи працівників та спеціалістів, але з іншого – забезпечить вищу об'єктивність вироблених рішень. Підпорядковуючи механізм впровадження системи на підприємстві вирішенню її задач, виділимо п'ять функціональних блоків роботи (рис. 2).

Перший блок запропонованої структурно-логічної схеми функціонування СРВПФК передбачає збір інформації для проведення комплексної діагностики фінансової кризи. За досліджуваній період збираються форми бухгалтерської і статистичної звітності, а також аналітичні дані щодо залежалих товарно-матеріальних цінностей, суми і терміну непогашення кредиторської заборгованості, тощо.

У другому блоці визначається доцільність проведення антикризових заходів шляхом:

1. Прогнозування банкрутства підприємства для уточнення мети діяльності підприємства – стале економічне зростання чи виживання.
2. Діагностики фінансової кризи на постійній основі з метою своєчасної ідентифікації ранніх проявів кризових процесів чи їх поглиблення.

Третій блок передбачає формування антикризової програми шляхом: вибору санаційної стратегії в залежності від етапу життєвого циклу підприємства; визначення тактики поведінки підприємства у кризовому становищі за двома характеристиками: глибиною фінансової кризи та обраним видом санаційної стратегії; формування індивідуального каталогу оздоровчих заходів залежно від обраної тактики з урахуванням першопричин виникнення кризи.

Четвертий блок – це впровадження виробленої антикризової програми. Він носить переважно управлінський характер і здійснюється шляхом прийняття управлінських рішень щодо усунення (попередження) фінансової кризи на підприємстві. Для цього групою спеціалістів, що підготувала антикризові заходи, визначаються виконавці з дотриманням принципу відповідності їх кваліфікації рівню складності та компетентності поставлених перед ними завдань; передбачаються джерела забезпечення останніх необхідними і достатніми ресурсами для їх реалізації.

Рис. 2. Структурно-логічна схема функціонування системи раннього виявлення та подолання фінансової кризи на підприємстві

До п'ятого блоку механізму впровадження системи раннього виявлення та подолання фінансової кризи на підприємстві входить:

- перевірка ефективності реалізації антикризових заходів через повторну діагностику фінансової кризи;

- перевірка дієвості функціонування системи раннього виявлення та подолання фінансової кризи на підприємстві через повторне прогнозування банкрутства. За несприятливого прогнозу підприємство потребуватиме оновлення або коригування антикризової програми з урахуванням нововиявлених обставин. У разі позитивного висновку щодо фінансового стану підприємства на перспективу, впровадження системи раннього виявлення та подолання фінансової кризи рекомендується як профілактичний засіб.

Висновки. За змістом механізм впровадження СРВПФК є комплексом організаційних, інформаційних, методичних та управлінських процедур, призначених для розробки дієвої антикризової програми. Найважливіші характеристики СРВПФК: цілісність, яка дозволяє поєднати вивчення кризової ситуації та заходи реагування на неї; гнучкість, яка доводить високий рівень її адаптивності до різних форм власності, організаційно-правових форм, видів економічної діяльності; циклічний характер, який робить процес її функціонування мобільним і безперервним, а також придатність для використання при вирішенні різнопланових практичних завдань: проведення аналізу фінансового стану підприємства, розробка бізнес-плану, плану санації та реструктуризації, оцінка ефективності антикризової програми та інвестиційної привабливості, визначення санаційної спроможності та вартості бізнесу.

Удосконалення СРВПФК, на нашу думку, зосереджується на підвищенні її дієвості та ефективності через забезпечення належних правових умов використання та розвиток діагностичних інновацій. Поставлена проблема має розв'язуватись спільними зусиллями органів влади та науковців країни. Тобто удосконалення діагностики банкрутства вітчизняних підприємств потребує наукових розробок та практичних нововведень на макро- і мікрорівнях.

Так, існує необхідність законодавчого закріплення обов'язкового застосування поза межами процедури банкрутства дослідження

фінансового стану підприємства з метою своєчасного виявлення та усунення кризових явищ. Це сприятиме зменшенню кількості підприємств-банкрутів шляхом реалізації їх досудової санації.

Підвищення рівня обґрунтованості управлінських рішень в умовах фінансової кризи, ми вбачаємо, за рахунок:

1. Розробки механізму діагностики фінансової кризи на основі критеріїв оцінки маркетингового потенціалу підприємства.

2. Розширення методичного інструментарію виявлення загрози банкрутства для прогнозування окремих зовнішніх та внутрішніх кризових факторів.

3. Розвитку адаптованості до умов конкретного підприємства механізму ідентифікації кризових процесів та можливостей їх знешкодження на основі економіко-правових інновацій.

4. Автоматизація СРВПФК на підприємстві.

Від поширення на практиці системи раннього виявлення та подолання фінансової кризи очікується результативність у вигляді збереження бюджетоформуючих господарських, що сприятиме зміцненню загального рівня економічної стабільності та захисту інтересів власників від ризику втратити бізнес.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Аистова М.Д. Реструктуризація підприємств: вопросы управления стратеги, координация структурных параметров. Снижение сопротивления преобразованиям. – М.: Альпина Паблицер, 2002. – 287 с.
2. Антикризисное управление: теория, практика, инфраструктура: Учеб.-практич. пособие / Отв. ред. Г.А. Александров. – М.: БЕК, 2002. – 544 с.
3. Антикризисное управление: Ученик / Под ред. Э.М. Короткова. – М.: Инфра-М, 2002. – 432 с.
4. Бланк И.А. Финансовый менеджмент. – К.: Ника-Центр, 2000. – 528 с.
5. Лігоненко Л.О. Антикризисне управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій. – К.: Київський національний торговельно-економічний університет, 2001. – 580 с.
6. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2000. – 412 с.